

Nr 380.

Av herr **Sandberg m.^o fl.**, om anslag för understöd åt trädgårdsskolorna i mellersta och norra Sverige.

Understöd åt trädgårdsskolorna i mellersta och norra Sverige upptages i årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkt D 19, med oförändrat belopp, eller 32,000 kronor, vilket belopp fördelas lika på den för mellersta Sverige avsedda trädgårdsskolan, som är förlagd till Adelsnäs i Östergötlands län, och den för norra Sverige avsedda, förlagd till Söråker i Västernorrlands län. Detta belopp har utgått från och med budgetåret 1931/1932.

Norrlands trädgårdsskola i Söråker, vars första räkenskapsår avser tiden 1 juli 1931—31 december 1932, har emellertid hittills haft att kämpa med betydande ekonomiska svårigheter. Detta har berott bland annat på att det måste taga en viss tid och innebära betydande kostnader, innan en jordbruksegendom kan omarbetas till en fullt avkastande trädgårdsanläggning och innan försäljningen hinner upparbetas. Inkomsterna av försäljningen m. m. jämte det hittills utgående statsbidraget ha därför icke räckt till bestridande av de med driften förenade kostnaderna. Vid bokslutet den 31 december 1932 förelåg sålunda en driftsförlust på 19,981 kronor 43 öre, medan motsvarande förlust för 1933 uppgick till 10,172 kronor 98 öre. För 1934 är förlusten beräknad till 7,000 kronor och torde komma att uppgå till ungefär detta belopp. Även för år 1935 har en förlust av 4,000 kronor beräknats uppstå.

De här berörda förhållandena belysas närmare av den skrivelse till Konungen med begäran om förhöjt statsbidrag, som av skolans styrelse avlätits den 18 december 1934 och vilken skrivelse finnes som bilaga fogad till denna motion. Av skrivelsen framgår också grunderna för skolans upprättande och drift.

Skolstyrelsen har i nämnda skrivelse hemställt, att Norrlands trädgårdsskola i Söråker, som för närvarande åtnjuter ett årligt statsunderstöd av 16,000 kronor, måtte från och med år 1935 under en tid av 5 år tilldelas ett med 4,000 kronor till 20,000 kronor förhöjt årligt statsbidrag till verksamhetens upprätthållande.

Då emellertid denna styrelsens framställning inkommit för sent för att kunna tagas i beaktande vid statsverkspropositionens utarbetande, hava vi på detta sätt velat bringa saken inför riksdagen. Trädgårdsskolan i Söråker har en viktig uppgift att fylla för trädgårdsodlingen i Norrland, och om denna uppgift icke skall bli lidande, behöver den nu ett något förstärkt stöd från statens sida. Med hänvisning till styrelsens förut nämnda skrivelse och med framhållande av att det förhöjda statsbidraget bör utgå under en tid av 5 år få vi alltså hemställa,

att riksdagen måtte besluta att till Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårdsskolorna i mellersta och norra Sverige för budgetåret 1935 1936 anvisa ett anslag av 36,000 kronor därav till Norrlands trädgårdsskola i Söråker 20,000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1935.

O. E. Sandberg.

P. S. Hedlund.

N. E. Nilsson.

Ludwig Brännström.

And. Hilding.

Ivar Österström.

E. W. Norén.

Avskrift.

Bilaga.

Till Konungen.

Enligt kontrakt, dagtecknat den 15 mars 1932, mellan å ena sidan Kungl. Lantbruksstyrelsen å Kungl. Maj:t och Kronans vägnar och å andra sidan hushållningssällskapen i Gävleborgs, Västerbottens, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, har lantbruksstyrelsen upplåtit nyttjanderätten till den av bruksägaren Seth M. Kempe till statsverket donerade egendomen Söråker nr 5 i Hässjö socken av Västernorrlands län åt nämnda hushållningssällskap med villkor, bland annat, att å egendomen skulle genom huvudmännens försorg upprättas och under kontraktstiden underhållas en trädgårdsskola, benämnd Norrlands trädgårdsskola i Söråker — vid vilken verksamheten skall bedrivas i enlighet med av Eders Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter.

Skolans styrelsen utgöres, utöver en av Lantbruksstyrelsen jämlikt nyssnämnda kontrakt tillsatt ordförande samt skolans föreståndare, av befullmäktigade representanter för de hushållningssällskap, som i egenskap av huvudmän äro intresserade i skolan.

I och för byggnads- och jordbruksfastigheternas iordningställande för sitt nya ändamål — *engångskostnader* — ställdes av donator till skolstyrelsens förfogande 75,000 kronor i samband med donationen av egendomen, varjämte 50,000 kronor erhållits av lotterimedel att enligt Eders Kungl. Maj:ts beslut den 18 juli 1931 användas till inköp av för skolverksamheten behövliga inventarier o. d. Därjämte har Eders Kungl. Maj:t i beslut den 13 juli d. å. anvisat skolan ett belopp av 42,620 kronor till bestridande av kostnaderna för vissa odlings-, diknings-, väg- och vattenledningsarbeten att som arbetslöshetshjälp utföras såsom statligt beredskapsarbete. Slutligen har donator i tvenne poster under åren 1933 och 1934 ställt till skolstyrelsens ordförandes förfogande ytterligare 20,000 kronor till inköp av nya jordområden till skolan för att möjliggöra dels utökning av de under anläggning varande plantskolorna, dels för anskaffande av lämplig areal för den vid skolan påbörjade statliga försöksverksamheten på köksväxtodlingens område.

Till bestridande av kostnaderna för den fortlöpande verksamheten — *driftkostnader* — ha huvudmännen genom förutnämnda kontrakt berättigats uppbära dels skolan beviljat ordinarie statsunderstöd med 16,000

kronor årligen, dels de penningmedel, som kunna inkomma vid försäljning av produkter från skolans trädgård.

Det har visat sig, att dessa skolans inkomster trots den mest långtgående sparsamhet icke äro tillräckliga att täcka de driftskostnader, som uppstå, därest skolverksamheten skall bedrivas på reglementsenligt och för skolans ändamål gagnande sätt. Enbart de kontanta lönerna till den mera fast anställda personalen uppgå till ett årligt belopp, som överstiger årsanslaget, nämligen

Till föreståndaren	kronor	5,400
» 1:ste läraren	»	3,600
» 2:dre läraren	»	3,000
» gårdskarlen	»	1,700
» körkarlen	»	1,500
» kökspersonalen	»	1,680

Tillsammans kronor 16,880.

Lägges härtill skolans övriga kostnader för personalen i form av bostäder, värme, lyse, trädgårdsprodukter och (beträffande kökspersonalen) kost, höjes ovannämnda omkostnadssumma ganska väsentligt.

Såväl sistnämnda kostnader som utgifterna för elevernas uppehälle vid skolan jämte alla övriga utgifter för skolans och trädgårdsdriftens upprätthållande skola alltså bestridas med den nettoinkomst, som inflyter vid försäljningen av trädgårdsalster. Det har visat sig, att detta icke ännu är möjligt. Vid bokslutet den ³¹/₁₂ 1932 (avsåg tiden ¹/₇ 1931—³¹/₁₂ 1932) förelåg sålunda en driftsförlust på kronor 19,981:43 (Bilaga A.), medan motsvarande förlust för 1933 uppgick till 10,172:98 (Bilaga B.). För innevarande år är driftsförlusten beräknad till kronor 7,000 (Bilaga C), och torde enligt hittills tillgängliga siffror också i verkligheten komma att uppgå till ungefär detta belopp. Även för år 1935 har en förlust, kronor 4,000 beräknats uppstå (Bilaga D.).

Orsaken till detta visserligen nedslående men alldeles icke oväntade resultat torde enligt styrelsens mening främst böra sökas i den omständigheten, att det måste draga viss tid och innebära betydande kostnader, innan en jordbruksegendom kan omarbetas till en fullt avkastande trädgårdsanläggning och innan försäljningen hinner upparbetas. Vissa svårigheter ha även uppstått därigenom, att det här gällt en egendom, vars jord krävt och fortfarande kräver avsevärt arbete och ganska lång tid för att komma i fullt trädgårdsmässigt och avkastningsdugligt skick och att den avkastande jordens areal i förhållande till byggnadernas antal och storlek och den reglementsenliga rörelsens omfattning ännu är alltför liten. Till belysande av detta sistnämnda förhållande må anföras, att medan för år 1933 Alnarps trädgårdsskola redovisar en areal av 25 har för »ekonomisk trädgårdsodling», Experimentalfältet 20 har och Adelnäs trädgårdsskola 25 har, stannar motsvarande siffra för Norrlands trädgårdsskola vid 8 har. Därtill kommer att de nämnda äldre skolorna ha att räkna med betydande inkomster från uppvuxna fruktträd och bärbuskar, från större växthus- och bänkanläggningar o. s. v. Frånses kan icke heller att Sörakers-skolan tillkommit under en tidsperiod av sällsynt ogynnsamt ekonomiskt läge överhuvud, och att denna depression gjort sig särskilt starkt märkbar just i de industribygder, där skolan är belägen. Detta har bland annat medfört, att de husbyggare, som möjligen haft för avsikt att verkställa plantering kring sina hem, måste uppskjuta detta arbete i väntan på ljusare konjunkturen och stabilare arbetsförhållanden.

Det förefaller därför styrelsen fullt förklarligt och naturligt, att om också de äldre trädgårdsskolorna kunnat reda sig med de utgående ordinarie anslagen, detta icke kan begäras av en helt ny anläggning, som likväl har samma reglementerade skyldigheter beträffande undervisning m. m., som de inarbetade skolorna, och som därtill råkat komma till under en ekonomiskt brydsam tid.

Under här antydda förhållanden har styrelsen haft upprepad anledning att överväga, på vilket sätt skolan skulle kunna hjälpas över de ekonomiska svårigheter, som förefinnas. Huvudmännens egna möjligheter att träda hjälpende mellan äro starkt begränsade och ha förminskats i och med alltmera beskurna anslag av allmänna medel i förhållande till hushållningssällskapens ökade arbetsuppgifter. Hushållningssällskapen ha dock visat sin goda vilja genom att hittills bistå skolan med behöfligt rörelsekapital i form av billiga lån.

Enligt mom. 10 av förutnämnda kontrakt mellan lantbruksstyrelsen och huvudmännen äro dessa senare visserligen oförhindrade att uppsäga kontraktet i det fall »omförmält årligt statsunderstöd till skolan indrages eller minskas eller *befinnes* otillräckligt för driftens upprätthållande». Styrelsen har emellertid icke önskat nu tillgripa en sådan åtgärd, då den är väl medveten om, att såväl hushållningssällskapen själva som den norrländska befolkningen överhuvud är starkt intresserad av skolan, som med rätta anses vara av mycket stor betydelse för landsdelen. Då det måste antagas, att skolans strävan att så snart ske kan uppnå ekonomiskt jämviktsläge, skulle i betänklig grad störas, om de tillsatta huvudmännen nu trädde tillbaka, har denna möjlighet åtminstone icke i första hand ansetts böra ifrågasättas, detta så mycket mindre som styrelsen är av den bestämda uppfattningen, att trädgårdsskolan i Söråker efter de senaste arealökningarna under normala förhållanden och sedan driften efter viss tid uppnått planerad omfattning, skall komma att reda sig med det ordinarie statsbidraget.

Under förenämnda omständigheter återstår för styrelsen ingen annan utväg än att begära ett förhöjt årligt statsbidrag till skolan under den tid, som kan beräknas åtgå, tills trädgårdsdriften hunnit arbetas upp till för skolans ekonomi behöflig omfattning. Styrelsen vågar härvid påpeka, att ett dylikt tillfälligt understöd kan anses desto mer befogat, som det pågående arbetet vid skolan innebär en betydande stegring av de realvärden, som ligga i den av staten ägda skolegendomen och att dessa värden i väsentlig mån tillkommit på grund av enskilda personers allmänintresse och frikostighet.

Under hänvisning till det sålunda anförda samt bifogade bilagor tillåter sig styrelsen i underdånighet hemställa,

att Eders Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga **förslag** därom, att Norrlands trädgårdsskola i Söråker, som för närvarande åtnjuter ett årligt statsunderstöd av 16,000 kronor, måtte från och med år 1935 under en tid av 5 år tilldelas ett med 4,000 kronor till 20,000 kronor förhöjt årligt statsbidrag till verksamhetens upprätthållande.

Underdånigst

Å Styrelsens för Norrlands trädgårdsskola i Söråker vägnar:

A. Wijkman.

/ Gustaf Löfving.

Härnösand och Söråker den 18 december 1934.